

Lánsbrøvini og figgjarlógin

Oddagrein

MÁNAÐAGIN keyptu føroyskir einstaklingar, stovnar, grunnar, feløg og onnur fyri 100 milliónir í almennum føroyskum lánsbrøvum. Hetta er júst tað, landsstýrið hevur ásett sum minstamark fyri söluni av hesi fyrstu røðini av almennum lánsbrøvum. Eftir áhuganum fyrsta dagin er mangt, sum bendir á, at seld verða lánsbrøv fyri einar 200 milliónir, sum er nevnt sum hámark fyri hesa fyrstu røðina.

TEY, sum tekna seg fyri lánsbrævi hesa vikuna hava tryggjað sær fastan kurs og rentu tey bæði árin, røðin røkkur. Hetta gevur eina effektiva rentu upp á tiggju prosent, sum er væl meira enn fæst frá verandi peningastovnum.

VIÐ hesum nýggja tiltakinum eru Føroyar farnar undir at byggja upp ein lánsbrævamarknað. Hesin lánsbrævamarknaður hevur tvinni endamál. Annað er at byggja upp ein kapitalmarknað í Føroyum og hitt at figgja hallið hjá landskassanum. Orsøkin til, at vit júst nú er farin undir ein lánsbrævamarknað í Føroyum er avtalan við donsku stjórnina, sum greitt sigur, at møguligt hall á figgjarlógini skal figgjast av okkum sjálvum. Annaðhvørt í Føroyum ella uttanlands.

HÓAST higartil óføroyskt, er tó einki óvanligt aðrastaðni at figgja hall á figgjarlógum fyri marknaðartreytir. Til dømis figgjar danska stjórnin alt sitt hall á danska lánsbrævamarknaðinum, og í Íslandi er hetta heldur ikki ókent. Marknaðarvirðið á íslenska lánsbrævamarknaðinum svarar til umleið 40 prosent av bruttotoðarúrtøkuni.

HENDAN fyrsta royndin at figgja landskassahallið við lánsbrøvum tykist at eydnast væl. Tað kunnu vit bert vera nøgd við, men lat hetta ikki gerast kodd hjá landsins kosnu kvinnum og monnum at leiða hesi út í lokalpolitiskar freistingar, tí nú ber alt til.

TAÐ ger tað sjálvandi ikki. Hallið á figgjarlógini kann ikki figgjast í allar ævir. Hvørki við lánsbrøvum ella við øðrum. Tað má burtur, skjótast gjørligt, og til tess krevst góður politiskur ryggur.

Viðmerking

Hví skulu vit gjalda so nógvan skatt:

Timburmenninir eftir stóra ballið

Stórar iløgur í yvirupphitaðum tíðum, og ov lágt skattaprocent í fleiri ár eru høvuðsorsøkirnar til høga skattaprocentið í Havnar Kommunu

Tórfinn Smith,
býráðslimur, skrivur

Tað var tann tíð, tá alt tóktist at bera til, og kanska serliga politikararnir ikki ivadust í, at trøðini vuku heilt upp í himmalin.

Stórar fløgur og fleiri lán vóru loysunnarorðini, og fáur gav teimum gætur, sum dittaðu sær at minna á, at einaferð skuldi onkur gjalda alt hetta aftur.

Mikla ballið er nú av, og rokningin komin. Og tess drúgvri ballið er, tess svárari kennast timburmenninir.

Hetta er ikki ætlað sum ein roynd í eftirlóðskapi ella at seta niður á nakran fyri gjørdar gerðir, men bert ein roynd at greiða frá, hví tað varð neyðugt, enn eina ferð, at hækka skattaprocentið í Havnar Kommunu. Um 0,3 prosent hækkingin er nóg stór í mun til útreiðslurnar, hósikilg, ella um grundarlag verður fyri at lækka tað nakað aftur, velst um møguligar nýggjar lánstreytir og inntøkugrundarlagið hjá kommununi.

Lánsbyrðan

Millum tvei, sum í víðagitnu áttatiárunum og inn í níútiárin lótu seg taka av fótum av tíðarinnar ørskapi, og til tíðir tóktust at ganga undan, var leiðslan í Tórshavnar Kommunu. Risastórar iløgur, júst í teimum tíðum, tá landsins og kommununar búskapur var yvirupphitaður um alt mark.

Sum dømi um fløguhugin kann verða nevnt, at í 1988 vóru fløgur gjørdar fyri 111 milliónir. Árið eftir vóru fløgurnar 91, í 1990 gjørdi kommunan fløgur fyri 80 milliónir, í 1991 fyri 46 og í 1992 vóru fløgur gjørdar

fyrí 37 milliónir.

Nú vóru peningaliga trongu tíðirnar veruliga farnar at merkjast, og tí hevði verið ynskiligt og skilagott, at havt møguleika til at gjørt eitt sindur av kommunalum fløgum, men tað bar illa til. Til tess var lánsbyrðan vörðin alt ov stór og tyngjandi, so ikki bar til at gera fyrí meira enn 19 milliónir í fløgum í fjør, og í ár man talið liggja um einar átta milliónir. A komandi figgjarætlan er als ikki roknað við nøkrum fløgum yvirhøvur.

Skuld í mun til skattainntøku

Í tølum kunnu vit lýsa hvussu skuldin vaks í mun til skattainntøkuna. Talan er um nettoskuld.

Í 1984 var nettoskuldin í mun til skattainntøkuna 63 prosent. Í 1987 var hon 128 prosent, og í 1992 var nettoskuldin í mun til skattainntøkuna komin upp á 224 prosent. Í fjør hækkaði talið upp á 236 prosent.

Skattaprocentið ov lágt

Í áttatiárunum hækkaði inntøkan hjá kommununi, sum vera man, rættiliga nógv. Frá at vera 152 milliónir í 1984 vaks hon upp í 245 milliónir í 1989. Men so fór at ganga hin vegin. Í 1990 lækkaði inntøkan við fimm milliónum, árið eftir niður í 217 milliónir, og í 1992 var inntøkan 202 milliónir.

Men hóast inntøkan minkaði so mikið ár um ár, varðveitti Havnin sama skattaprocentið, 14,4. Hetta gjørdi eisini tað, at bert eftir tveimum teimum

seinastu árunum hjá undanfarna býráðsmeiriluta var hallið í kommunuroknskapiðum ikki minni enn 59 milliónir.

Nýggja býráðið gjørdi beinanvegin av at hækka skattaprocentið nakað. Upp í 15,5. Hetta árið fall inntøkan hjá kommununi niður í 191 milliónir. Rættari hevði verið at hækka skattaprocentið eitt sindur meira í 93 enn gjørt varð.

Stór skuld og smáar inntøkur

Vit einum stórum halli í undanfarna figgjarárum, alt størri lánsbyrðu, og fallandi inntøkum, er torført at gera sær vónir um eitt lagaligari skattaprocent.

Búskaparlígi heilivágurin er tó ikki í longdini bert at hækka skattaprocentið fyrí aftur at konstantera eitt hall aftur næsta ár fyrí so aftur at geva prosentinum eitt spark uppeftir.

Gjald til rentur og lán er nógv hin størsta einstaka útreiðslan, og illa ber til at gera størvegis skerjingar á øðrum økjum.

Havnar Kommuna, eins og mangar aðrar, hevur tí brúk fyrí lagaligari lánstreytum, men avgjörda treytin fyrí rættiliga at koma fyrí seg aftur er, at inntøkugrundarlagið batnar, og tað eigur býráðið sjálvsagt eisini at gera silt til. Hvussu verður við skattaprocentinum, tá tilboðið um nýggjar lánstreytir kemur, er enn ein víðopin spurningur.

Tvey fyrí eitt

Eingin má trúgva, at búskaparlígu víðurskiftini í Havnar Kommunu koma í

rættlag av sær sjálvum. Heldur tvørturímóti. Sum er, eru vit inni í óndu ringrásini við stóðugt minkandi inntøkugrundarlagi. Lítið er at ivast í, at almenni sektorin, hálvalmennu stovnar, nír eins og umsitingarlígi parturin av figgjarstovnum, um verður skerður, og hetta gongur mest út yvir skattgrundarlagið í Havn.

Tí er tað eisini nógv fyrí at hoyra tingmenn vena seg um eithvørt lokaláhugamál sum verður skert, samstundis sum teir ikki halda seg aftur at kuta burtur stóran part av inntøkugrundarlagnum hjá Havnini. Tað eru eisini enn tá teir ið halda, at allir landsins trupulleikar verða loystir, bert við at flyta eithvørt fyrítakssemi úr Havn og út um landið. Á spjaldinum stendur bygðarmenning.

Eitt økt inntøkugrundarlag fáa vit ikki av at raka hvørjum øðrum. Einaferð, fyrí mongum árum síðani, gjørdi Havnar Kommuna eina skilagóða samtykt á trivnaðarlíga ókinum sum segði, at fyrí hvørt træ, sum felt verður, skulu tvey nýggj gróðursetast. Í dag mugu vit siga, at fyrí hvørt alment arbeiðsplássíð, sum verður niðurlagt, skulu í minsta lagi tvey vinnulígi arbeiðspláss setast á stovn.

Møguleikamar hava vit, og einki er at biða eftir.

Amnesty International

Skrivstovan í Vágsbotni er opin týsdag og fríggjadag kl. 10-16. Tlf. 15816.

Blindastovnur Føroya

hevur opið mánag-fríggjadag kl. 9-16.
Telefonir: 18222 og 19288.